

TARİH ÖĞRETİMİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ YOLUNDA ALTERNATİF BİR YÖNTEM: SÖZLÜ TARİH

Aslı AVCI AKÇALI, Erdal ASLAN

*Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi
Bölümü, Tarih Eğitimi Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye.*

İlk Kayıt Tarihi: 25.10.2011

Yayına Kabul Tarihi: 13.12.2011

Özet

Sözlü tarih, bir araştırma yöntemi olarak tarih yazıcılığı ve öğretimi için önemli veriler, bakış açıları ve uygulama olanakları sağlamaktadır. Geçmiş çok eskiye dayansa da sözlü tarih uzunca bir dönem tarihçilerin gündemi dışında kalmıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında ise zengin bir araştırma ve veri kaynağı olarak araştırmacıların başvurduğu bir yöntem haline gelmiştir. Bu çalışmada öncelikle sözlü tarihin ne olduğu, tarihsel geçmişi ve günümüzdeki algılanış biçimi değerlendirilmiştir. Ardından sözlü tarihin tarihçilik, tarih eğitimi ve toplum açısından taşıdığı değerden bahsedilmiş ve bir yöntem olarak ne açılardan eleştirildiği konusuna değinilmiştir. Son olarak ise tarihçiler ve eğitimcilerin sözlü tarih çalışması yaparken nelere dikkat etmeleri gerektiği konusu işlenmiştir.

***Anahtar Kelimeler:** Sözlü Tarih, Tarih Eğitimi/Öğretimi*

AN ALTERNATIVE METHOD ON IMPROVEMENT OF HISTORY TEACHING: ORAL HISTORY

Abstract

Oral history as a historical research method provides important data, perspectives and application opportunities for historiography and history teaching. Oral history has been out of the agenda of the historians for a long time even it goes back to old times. However, it became the method that the researchers referred as a rich research and the data source especially after the II. World War. In this research, first it has been interpreted what the oral history is, its historical past and its form of perception today. After this, it has been mentioned the value that the oral history conveys in terms of historiography, history education and the society and from which angles the oral history is criticized as a method. Finally, it has been discussed what the historians and educators should attend while making oral history studies.

***Key Words:** Oral History, History Education/Teaching*

1. Giriş

Bireylerin içinde yaşadıkları çevreyle ilgili anlayışlarının gelişmesinde, geçmişten bugüne toplumda yaşanan değişimi kavrayış ve anlayış biçimleri üzerinde aldıkları tarih eğitiminin katkısı oldukça büyüktür. Bu nedenle eğitim kurumlarında verilen tarih eğitiminin niteliği, içeriği, öğretim yöntemleri ve araçları gibi konular tüm ülkelerin tarih eğitimi alanında en önemli gündem maddeleri arasında yer almaktadır.

Okullarda verilen tarih eğitimi uzun yıllar ders kitabı ve öğretmen odaklı olarak gerçekleştirilmiş, öğrencilerin kendilerine sunulan bilgileri yorumlamaksızın ezberlemeleri beklenmiştir. Ancak değişen dünyada bilinçli ve düşünen bireylere duyulan ihtiyacın artmasıyla tarih öğretiminin nasıl olması gerektiği üzerine düşünölmeye başlanmıştır. Uygulama boyutunda sorunlar olsa da artık tarih derslerinde öğretmenlerin standart yaklaşımların dışına çıkmaları ve öğrencilere derste daha aktif roller vermeleri beklenmekte, bu doğrultuda ders programları ve öğretim yöntemleri büyük ölçüde sürekli bir değişimden geçirilmektedir.

Öğrencilerin tarih derslerinde aktif biçimde rol alarak öğrenme sürecine dahil olmalarını sağlayan en etkin yöntemlerden biri sözlü tarihtir. Sözlü tarih kendi içinde ayrı bir alan değil, tarih araştırmaları için önemli veriler sağlayan bir araştırma yöntemidir. Sözlü tarihin geçmişi tarih yazıcılığının başladığı ilk dönemlere kadar dayanır. Ancak tarih yazım geleneğindeki değişimlere bağlı olarak sözlü tarih uzunca bir dönem gündem dışı tutulmuş ve II. Dünya Savaşı sonrasında yeniden tarihçilerin dikkatini çekmeye başlamıştır. Günümüzde akademik ortamlarda birçok araştırmaya kaynaklık eden sözlü tarih, eğitimcilerin de büyük oranda başvurdukları bir yöntem olarak gündemdedir. Bu çalışmada sözlü tarih tanımı, tarihsel gelişimi, uygulama boyutları, tarih yazıcılığına ve öğretimine olan katkıları açısından irdelenecektir.

Sözlü Tarih Nedir?

Paul Thompson (1999: 18)'a göre sözlü tarih "*tarihin toplumsal anlamını kökten değiştirmek için bir araçtır*". Çünkü sözlü tarih, tarihin kabul edilen mitlerini ve tarih geleneğinde baskın biçimde var olan yargıları gözden geçirme zorunluluğunu hissettirir. Sözlü tarih insanların etrafında kurulmuş bir tarih türüdür ve tarihin kapsamını tarihin içine hayata sokarak genişletir.

Sözlü tarih tarihsel önemi olan olayları görme şansını yakalamış sıradan insanların anılarını gelecek nesiller için koruma amacıyla yapılan sistematik görüşme yöntemidir (Lehane&Goldman,1977: 174). Hemen yanı başımızda duran, ancak çoğu zaman, kayda geçirmeyi ihmal ettiğimiz bilgi kaynaklarını, çevremizdeki insan birikimini harekete geçirmemizi öngörür (Öztürkmen, 1998: 15). Jules Michelet bu anlamda sözlü geleneği şöyle değerlendirir: "*sözlü gelenek diye tabir ettiğim şey orada burada insanların ağızlarında dolaşan, herkesin, köylülerin, kasaba halkının, yaşlı adamların, kadınların, hatta çocukların tekrar tekrar anlattığı, bir akşam köy kahvesine girdiğinizde duyabileceğiniz, yoldan geçen biriyle yağmur, mevsim, sonra yiyeceklerin pahalılığı, sonra im-*

paratorun zamanları ve sonra Devrim günleri üzerine sohbet ederken öğrenebileceğiniz ulusal gelenektir.” (Thompson, 1999: 19).

Baum’a göre ise sözlü tarih bir tarihsel bilgi toplama yöntemidir. O, sözlü tarihi kendi içinde bir konu olarak değil bir yöntem ve veri toplama metodolojisi olarak görür. Sözlü tarih belirli bir olayın yaşandığı dönemde yaşamış, bir olaya dolaylı ya da doğrudan iştirak etmiş ya da bir olaya şahitlik eden insanların tecrübelerini doğrudan dinleme şansı bulmuş kişilerden veri elde etme yöntemidir. Sözlü tarih kaydedilmiş rastgele bir görüşme değil belirli bir konunun planlı, yapılandırılmış ya da yarı-yapılandırılmış ve dolaysız bir şekilde işlenmesidir (McAduo, 1980: 415). Benzer biçimde Counce (2001: 11)’a göre de “*sözlü malzeme kendi başına bir amaç değildir ve sözlü tarih adı belli bir tarih türünü ima etme yanlılığına yol açabilir. Sözlü tarih daha çok bir malzeme toplama yöntemi, bugünü daha iyi anlayabilmek ve geleceği yönlendirebilmek için, geçmiş anlamlandırma sürecine yapılan bir katkıdır...ve sözlü tarih sonuçta belli bir tür tarihsel kaynaktır sadece.*”

II. Dünya Savaşı ile birlikte harp tarihinin yeni bir kaynağı olarak askerlerin bellekleri keşfedilmiştir. Askerlerin anılarının yazar, araştırmacı ve tarihçiler tarafından kaydedilmesiyle oluşan mülakatlara Joseph Gould “*sözlü tarih*” adını vermiştir. Sözlü tarihin misyonu ise ona göre şöyledir: “*Tarihin krallar, kraliçeler, antlaşmalar, görüşmeler, büyük savaşlar ve Sezar, Napolyon, Pontius Pilate, Kolomb gibi mühim zevattan oluştuğunu sanıyoruz, ama bu sadece yüzeysel tarihtir ve büyük ölçüde yanlıştır. Sözlü tarihle, tarihi aşağılara indirecek, yukarılarda inşa edilen tarih yerine kısa gömleklilerin yani halkın işleri, aşkları, üzüntüleri, yaşam deneyimleri hakkında söylediklerini, bu merasimsiz tarihi koyacağım*” (Danacıoğlu, 2001: 130).

Her türlü insani etkinliğin tarihin öznesi haline gelebilmesinin yakın dönemlere ilişkin tarih çalışmalarındaki sonuçlarından olan sözlü tarih, belli bir döneme ait kişisel tanıklık ve yaşantıların belleğin derinliklerinden çıkarılıp değerlendirilmesi yoluyla toplumların tarihlerinin inşasına katkıda bulunur. Her türden insani ilişkilerin, ev-İçi hayatların, anne-çocuk ilişkilerinin, küçük yerleşim yerlerindeki değişimlerin, gündelik yaşamın tarihi türündeki anıların derlenmesiyle yazılı tarihin saptayamayacağı bilgilere ulaşılmasını sağlar (Danacıoğlu, 2001: 133).

Tarihçilik Açısından Sözlü Tarihin İfade Ettikleri

Geçmiş hakkındaki bilgiye ulaşmada tarihçilerin en büyük yardımcıları yazılı kaynaklardır. Fakat bunun yanı sıra tarihçilerin kullandığı başka tür kaynaklar da mevcuttur. Bunlardan biri de geçmişten beri tarihçilerin başvurduğu sözlü kaynaklardır. Sözlü kaynakların sağladığı en önemli avantajlardan biri yazılı kaynaklardan ulaşılamayan bazı bilgilere ulaşmamızı sağlamasıdır. Çünkü resmi yazışmalar, mahkeme tutanakları ve ticaret anlaşmaları gibi arşivlenen yazılı kaynaklar öncelikle devlet ve toplum bireyleri arasındaki ilişkiye yönelik bilgi verirler. Bunun yanı sıra yazılı kaynaklar okuma yazma bilen kesimi temsil ederler ve toplumun alt kesiminde yaşayanların durumunu

yansıtmazlar. Buna karşın sözlü tarih sıradan insanların gündelik yaşamları hakkında önemli bilgiler sağlar. Sözlü tarih görüşmelerinde kişilerin özel yaşamlarıyla ilgili yazılı kaynaklardan ulaşılamayacak bilgilere ulaşılır (Öztürkmen, 1998: 14).

Geleneksel tarih anlatısı orantısızdı. Olayları kralların ve generallerin gözünden anlatıyordu. Kadınları, fakirleri ya da ikinci sınıf vatandaşları görmezden geliyordu (Lehane&Goldman, 1977: 173). Sözlü tarihle ise tarih yazımının alanı genişlemiş, zenginleşmiş ve sosyal mesajı değişmiştir. Sıradan insanların deneyimleri göz önüne çıkmıştır. Aynı zamanda içerik kadar tarih yazımı da değişime uğramıştır. Sözlü kanıtların kullanımı yazılı tarihler ve okuyucuları ve de eğitim kurumları ve dış dünya arasındaki bariyerleri yıkmıştır (Thompson, 2003: 26).

David Lowenthal'a göre tarihsel araştırma tarihsel kavram ve içeriğe hakim olmaktan daha fazlasını gerektirir (Epstein, 2003: 29). Tarih araştırması insanlara geçmişin olaylarını ve gündelik yaşamlarını ilişkilendirerek bugünü şekillendirmeleri, geçmişteki süreçlerin devam eden etkilerini görmeleri, geçmiş ve bugün arasındaki farkları anlamaları için olağan üstü fırsatlar tanır. Bu noktada sözlü tarihin önemli bir işlevi vardır.

Sözlü tarih, tarih türlerinin çoğunun odak noktasının kaymasına neden olmuştur. Örneğin eğitim tarihçileri öğretmen ve yöneticilerin problemleri kadar çocukları ve öğrencileri de dikkate almaya başlamıştır. Sosyal tarihçi bürokratlardan ve siyasi tarihçilerden fakirliğin kendisine yönelmiştir. Ekonomist, işveren ve işçiyi bir arada ve gündelik işlerini yaparken incelemiş ve tipik ekonomik süreçlerin başarıları ve başarısızlıklarını anlamıştır. Bazı alanlarda ise sözlü tarih odak kaymasına değil yeni araştırma alanları ortaya çıkmasına neden olmuştur (Thompson, 2003: 25).

İngiltere'de işçi tarihi, Latin Amerika'da darbeler dönemi araştırmalarıyla başlayan ve temeli uzun söyleşilerden oluşan sözlü tarihin yöntem ve kuramı 1950'lerden sonra gelişen bir araştırma süreciyle oluştu. Buna göre sözlü tarih "*bir yandan yazılı kaynaklarda bulunamayan farklı bilgilere ulaşmanın bir yoluken, diğer yandan yazılı kaynakların iktidarının ötesindeki bilgilere ulaşma potansiyeli de olan bir araştırma alanıydı.*" Bu açıdan tarihin disiplin olarak kendisine eleştirel bakabilmesini sağlıyor ve bir anlamda tarihçinin tarih yazma iktidarını sorguluyordu. Görüşmeler yoluyla bilgi edinme aşaması görüşülen kişi ve araştırmacıyı aynı düzleme çekerek demokrat bir ilişkiye yol açıyor ve tarih yazım biçimine yeni bir açılım getiriyordu. Böylelikle tarih yazımının iktidarı sorgulanmış ve arşiv tarihçiliğinin bilimselliği anlayışına meydan okunmuş oluyordu (Öztürkmen, 2002: 115).

Tarihin tamamı hizmet ettiği sosyal amaca bağımlıdır. Bu tarihin geçmişte kuşaktan kuşağa sözlü ya da yazılı olarak aktarılmasının da günümüzde okullarda tarihin öğretilmesinin de, amatör tarih topluluklarının canlanmasının da, tarih kitaplarının çok satanlar listesinde yer almasının da nedenlerini oluşturur. Tarihin bu sosyal amacı zaman zaman anlaşılabilir. Örneğin uzak problemlerle ilgili gerçeklere ulaşmak için çalışan, yorum ya da güncel konulardan kaçınan, bilgiye sadece kendisi için ulaşmak amacını

taşıyan akademisyenler olabilir. Siyasiler için tarih kendilerini destekleyecek semboller anlamına gelirken sıradan insanlar için de yaşamlarındaki deneyimleri anlamının yoludur (Thompson, 2003: 21). Sözlü tarihin iddiası da tarihin sosyal amacıyla ilgilidir. Bu da neden bazı tarihçilerin çok hevesliyen bazılarının sözlü tarihten kaçındığını gösterir.

Son yüzyıla kadar tarihin odağı siyasiydi ve sıradan insanlara yer yoktu. Yerel tarih bile kilise bölgelerinin yönetimi ile ilgileniyor, toplulukların gündelik yaşamına tam olarak yer vermiyordu. Bu biraz da tarihi yazanların yöneten sınıftan olmasıyla ilgiliydi (Thompson, 2003: 22). Son yıllarda çalışmalarında sözlü tarih görüşmelerini kullanan tarihçilerin sayısı giderek artsa da Grele (2003: 39)'ye göre tarihçilerin arasında sözlü tarihle ilgili ciddi tartışmalar halen pek yapılmamaktadır. Sözlü ifadelerin kullanımı eleştirisiz kabul edilse de tarihi yazan ve öğreten tarihçiler ona şüpheyle bakmaktadır.

Yerel Tarih Çalışmalarında Sözlü Tarihin Yeri

Kollektif sözlü kayıtlar ve kişisel sözlü ifadeler bize toplumla ilgili değerli bir iç görü sağlamanın yanı sıra yarı-nesnel bir geçmiş kurgusu yapılandırılmamızı sağlayacak veriler sunar. Bu materyaller çok çeşitli amaçlarla çalışılabilir ve yerel geçmişin tarihsel, sosyolojik ve psikolojik açıdan anlaşılması konusunda önemli katkı sağlarlar (Dunaway&Baum,1996: 196).

Yerel tarih araştırmacıları için yerel arşiv ve kütüphaneler kadar sözlü tarih araştırmaları da önemli bir kaynaktır. İyi bir yerel tarih çalışması yapılabilmesi için hem yazılı hem de sözlü kaynakların bir arada kullanılması gerekir. Çünkü yerel tarihin tam olarak anlaşılabilmesinde yazılı kaynakların yetersiz kaldığı noktalar olması çok muhtemeldir. Örneğin mahkeme tutanaklarından belli bir yerde sosyal kuralların ne şekilde çiğnendiği ve bunların ne şekilde çözümlendiği ile ilgili bilgi edinebiliriz. Ancak o yerde toplumsal yaşamın nasıl geliştiği, gündelik yaşamın ne şekilde sürdürüldüğü, nasıl eğlendiği, nasıl giyinildiği gibi konulardaki bilgilere yazılı kaynaklardan kolayca ulaşamayabiliriz (Öztürkmen, 1998: 15). Sözlü tarih görüşmeleri bu tür bilgilerin öğrenilmesinde kilit öneme sahiptir ve yerel tarih çalışmalarını tamamlayıcı bir görev üstlenir.

Sözlü Tarihin Tarihçesi

Adı sözlü tarih olarak anılmasa da tarih ve söz arasındaki ilişki çok eski zamanlara dayanır. Hatta tarih yazımının doğuşu itibariyle sözün kayda geçirilmesi olduğu söylenebilir. Sözlü gelenek uzun yıllar boyunca tarihçilerin faydalandığı temel kaynak olmuştur. Sözlü tarihin kökleri Herodot ve Thukydides'e kadar dayanır. Onların yaşadıkları dönemde devlet meseleleri yazılı olarak kaydedilemiyordu. Bu nedenle de eserlerinin derlenmesinde olaylarda az ya da çok rol alan insanların anlatımlarına güvendiler (Danacıoğlu, 2001: 131). Ancak yazılı kaynakların değer kazanmasıyla sözlü tarih ikinci plana düştü ve onun yerini otoritelerin doküman ve kayıtlarına dayanan tarih yazımı aldı. Bu kayıtlar önyargılıydı ve güçlü ve elit kitleleri anlatmaya eğilimliydi. Bu durum tarih yazımında sadece onların etkin olmalarından kaynaklanmaktaydı. Sonuç olarak sıradan insanlar yıllar boyu tarihin dışında bırakıldı.

Söz ile tarihin yollarının ayrılışı 19. yüzyılda tarihin kendisini bir bilim dalı olarak tanımlama çabasının yoğunlaştığı döneme denk gelir. Bilimselliğin gereği olan şeyin nesnellik ve belgeye dayanma olduğu algısı nedeniyle tarihin bir bilime dönüşmesi çabası içinde sözle olan bağlar koparılmıştır. İnsani etkinliklerin sadece belgelendirilen kısmı tarihin konusu olarak algılanmış böylelikle de tarihin konusu “*devlet, devlet adamları ve kurumlar*” olarak tanımlanmıştır. Kişisel bellek ve değerlendirmeler sosyal tarih, kültür ve gelenek gibi alanlara bırakılmıştır (Danacıoğlu,2001: 131-132).

18.yüzyıl Aydınlanma dönemi tarihçilerinden Voltaire uzak geçmişin nesilden nesile aktarımını sağlayan, tarihin ilk temellerini oluşturan sözlü geleneğin “*saçma mitlerine*” kuşkuyla yaklaşıyordu ve kökenleri ne kadar uzağa gidiyorsa değerlerinin de o kadar az olduğuna inanıyordu. Çünkü her aktarımda olabilirliklerinden biraz daha kaybediyorlardı (Thompson, 1999: 25).

Ancak II. Dünya Savaşı’ndan sonra Prof. Allan Nevins bu görüşlere karşı bir alternatif geliştirdi. Nevins iç savaşla ilgili çalışmalarında “resmi” yöntemi tamamen göz ardı etmedi. Ancak geçmişin gerçek ve dengeli görüntüsünü oluşturabilmek için sözlü ifadelerin de dokümanlar kadar gerekli olduğunu savundu (Lehane&Goldman,1977: 174). Nevins’in çabasıyla Kolombiya Üniversitesi 1948’de bir sözlü tarih araştırma merkezi kurdu. Bu, elitist bir yaklaşımla Amerikan tarihinde önemli roller oynayan kişilerin anılarının derlendiği bir arşivdi. Zengin ve önemli şahsiyetlerin siyasi tarihinin araştırıldığı bu akım 1960’lı yıllara kadar etkili oldu. Bunu takiben diğer üniversiteler, kütüphaneler, müzeler, mesleki kuruluşlar, dernekler ve şirketler de kendi bünyelerinde sözlü tarih programları başlattılar (Danacıoğlu, 2001: 132).

1965’e geldiğinde Amerika’da en az 80 farklı sözlü tarih koleksiyonu, 1970’lerde ise 200 koleksiyonun yanı sıra sözlü tarihle ilgili 50 aktif program bulunuyordu. Ayrıca 1967’de ilgili bilim adamları ve kütüphaneciler “*Sözlü Tarih Derneği*” adıyla ulusal bir örgüt kurdular. 1969’da örgüte üye kurumların sayısı 70’i buldu. Bunun yanı sıra Amerikan eğitiminin incelenmesinde de sözlü tarihten önemli bir kaynak olarak faydalanılmıştır (Cutler, 1971: 185). Amerika’da 70’lerden sonra bazı saygın tarihçiler Amerikan tarihinin o ana kadar olduğu gibi yukarıdan değil toplumun en alt katmanlarından, tabandan başlayarak yazılması gerektiğini savunmaya başladılar (Somersan, 1994: 383).

Avrupa’da ise sözlü tarih araştırmalarının canlanması işçi sınıfı tarihi ve yoksulluk incelemelerine ilişkin bir araştırma geleneğinin itici gücüyle İngiltere’de başlamıştır. Kısaca Amerika’da sözlü tarih araştırmalarına güç veren dinamik siyasi tarihten İngiltere’de sosyolojyidi (Danacıoğlu, 2001: 132). İngiltere’deki ilk geniş çaplı sözlü tarih projesini Paul Thompson başlatmıştır. Thompson bu projede 1872-1902 yılları arasında doğmuş olan 459 kişiyle aile ve iş yaşamları üzerine görüşmeler yapmıştır. Bunu takiben İngiltere’de işçilerin, kadınların ve çocukların yani sesi duyulmamış kesimlerin tarihi araştırılmaya devam etmiştir (Somersan, 1994: 384).

Sözlü tarih biraz da yazılı kaynakların aydınlatmakta yetersiz kaldığı belirli tarihsel dönemlerin ve dönüşümlerin anlaşılmasında olayları bizzat yaşamış kişilerin kendi yaşam öykülerinden yola çıkarak araştırılması ve incelenmesiyle ortaya çıkmıştır. Bir başka deyişle sözlü tarih kendi bilgisini belirli temalar etrafında derlenen yaşam öykülerinden üretmiştir (Öztürkmen, 2002: 116). 1960'ların sonundan itibaren tarih yazımında dışarıda bırakılan kadınların, marjinal grupların, azınlıkların, zencilerin tarih araştırmasına dahil edilmesiyle sözlü tarihin kapsamı genişlemeye başlamış ve sözlü tarih, tarih yazımının gündeminde bir yöntem olarak önemli bir yer edinmiştir. Çünkü bu konularda bilgi edinmek için belge bulmak çok zordu ve bu noktada sözlü tarih bazen yegane bilgi toplama aracı olabiliyordu (Danacıoğlu, 2001: 132).

Kolombiya Üniversitesi sözlü tarih koleksiyonunun yayınlanmasıyla *The New York Times* gazetesi araştırmacılar için bu koleksiyondan seçtiklerini yayınlamaya başladı. 1971 yılında ise “Ulusal Sözlü Tarih Derneği” ülke genelindeki yüksek okul, üniversite, tarih toplulukları ve araştırma kütüphaneleri tarafından yürütülmekte olan 230 tane projenin tanıtımını yaptı (Illisevich, 1072: 47). Bugün Amerika’da “*Ulusal Sözlü Tarih Derneği*” etkin çalışmalar yapmakta ve çıkardığı dergi ülke çapında yapılan çalışmaları sunmaktadır. İtalya ve Almanya’da II. Dünya Savaşı yılları ve faşizm dönemi üzerine sözlü tarih çalışmaları yapılmaktadır. Güney Afrika’da siyahların gayri-resmi tarihi hakkında çalışmalar yapılırken Rusya’da Stalin dönemi, Bulgaristan’da ise kadınların tarihini incelemeye yönelik sözlü tarih çalışmaları yürütülmektedir (Somersan, 1994: 385). 1990'lara gelindiğinde sözlü tarih çalışmalarında önceden sözü edilmemiş olan ve en çok işlenen konular şöyleydi: Kimlikler ve çoğul kimlikler üzerine sözlü tarih araştırmaları, tıp tarihi ve toplumsal refah üzerine sözlü tarih araştırmaları. Özellikle İngiltere ve ABD’de futbolun tarihi üzerine çalışmalar, dinsel akımlar ve bağlılıklarla ilgili sözlü tarih çalışmaları, iş ve çalışma yaşamının sözlü tarihi, biyografi, yaşam öyküsü ve aile tarihinin yazımı amaçlı sözlü tarih çalışmaları yapılmıştır (Somersan, 1994: 387). Günümüzde ise akademik ortamlarda sözlü tarihten yoğun biçimde faydalanılmaktadır. Dünyanın birçok yerinde yükseköğretimdeki öğrenciler eğitimleri süresince sözlü tarihle karşılaşmaktadırlar. Ayrıca diğer öğretim seviyelerinde de sözlü tarihe gitgide daha fazla başvurulmakta ve konu ders programlarında yer almaktadır.

Türkiye’de Sözlü Tarihin Geçmişi ve Bugünü

Türkiye’de bilginin temel kaynağının “*kağıt ve türevleri*” olarak algılanmasına bağlı olarak sözlü tarih genel olarak araştırmacıların gündeminin dışında kalmıştır (Danacıoğlu, 2001: 142). Sözlü tarihin Türkiye’de sosyal bilimcilerin, araştırmacı gazetecilerin ve belgesel yapımcılarının dikkatini çekmesi ise 1990’ların başlarına denk gelir. Bu zamana kadar yöntem olarak birçok araştırmacı sözlü tarihe aşinaydı fakat sözlü tarihin tarihçiliğe getirdiği yaklaşım yeni fark ediliyordu. Sözlü anlatıma dayanan yazılı ve görsel ürünlere ilgi 80’li yıllardan itibaren artmaya başlamış olsa da araştırmaların sözlü tarih projeleri başlığıyla adlandırılması 90’lı yıllarda olmuştur. Türkiye’de kurum bazında sözlü tarihi ilk ele alanlar “*İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Merkezi*” (1992), “*Türkiye Toplumsal ve Ekonomik Tarih Vakfı*” (1993), “*Kadın Eserleri Kütüphanesi ve*

Bilgi Merkezi Vakfı” (1994) gibi kurumlar olmuştur. “*Kadın Eserleri Kütüphanesi*”nin giriştiği pilot projenin amacı farklı disiplinlerden araştırmacıları bir araya getirerek Türkiye’de kadınlar üzerine yapılabilecek kapsamlı bir sözlü tarih çalışması için yaklaşım ve yöntemleri belirlemektir. Tarih Vakfı da sözlü tarih çalışmalarının önemli isimlerinden Paul Thompson ile 1992’de bir söyleşi düzenlemiştir. Özellikle bu atölyeden sonra Türkiye’de sözlü tarih araştırmaları hız kazanmıştır. Öncelikle bir grup projesi olarak başlayıp sonradan bireysel çalışmalara dönüşen bir diğer proje ise Ege’de Kurtuluş Savaşı’na dair toplumsal hafızayı ele almayı amaçlayan sözlü tarih çalışmasıdır (Öztürkmen, 2002: 115,118).

1990’lı yılların ortasında bu tür projelerde çalışan sözlü tarih araştırmacıları Türkiye’de yapılan sözlü tarih çalışmalarını tanıyıp karşılaştırmak üzere bir araya gelmişlerdir. Belgesel yapımcıları, sözlü tarihle ilgilenen kurumların yöneticileri ve sosyal bilimcilerin farklı yaklaşımlarının ortaya konması açısından bu önemli bir ortam olmuştur. 2000 yılında düzenlenen Uluslar Arası Sözlü Tarih Konferansı da Türkiye’de sözlü tarihin tanınmasına katkıda bulunmuştur (Öztürkmen, 2002: 118, 120).

Türkiye’deki sözlü tarih çalışmalarında ağırlıklı olarak bilinmeyen ya da yasaklanmış bir tarihin açığa çıkarılması amaçlanmıştır. 12 Eylül sonrası yurt dışına giden ve sonra bir kısmı Tarih Vakfı çevresinde toplanan bazı aydınlar sendika ve sol parti liderleri ile mülakatlar yaparak sözlü tarih araştırmaları yapmışlardır (Somersan, 1994: 388). 2000’li yıllara gelindiğinde Türkiye’de gerçekleştirilen sözlü tarih çalışmalarında anlatı metnine daha çok yer ayrılmakta ve metnin yorumlanması ona göre daha kısa tutulmaktaydı. Yani geçmişin sözlü anlatısını okura sunarak, değerlendirmeyi ona bırakmak şeklinde bir yaklaşım benimsenmişti (Öztürkmen, 2002: 120). Son yıllarda dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye’de de küreselleşme ve post-modernizmin etkisiyle bireyselliğe verilen önem artmış, bu tarihçilik açısından bireysel tanıklığa dayanan sözlü tarihin ivme kazanmasına yol açmıştır. Yapılan çalışmalar Türkiye’de yakın tarih araştırmaları için önemli kaynaklar olmuştur fakat sözlü tarihi yaygınlaştırmanın yanı sıra sözlü tarih yaklaşımı üzerine düşünmek ve bunu işleyen kuramsal ve uygulama örneklerinden oluşan çalışmalara ağırlık vermek gereklidir.

Sözlü Tarihin Tarihçilik ve Toplum Açısından Değeri

Cutler (1971: 186) sözlü tarihin bu kadar ilgi çekmesini dört nedene bağlamıştır: İlk olarak sözlü kaynaklar yazılı kaynaklardaki bilgi açıklarını kapatmaya yardımcı olur. İkincisi tarihçinin çalıştığı dönemin atmosferini ve ortamını anlamasına yardımcı olur. Üçüncüsü tarihçiye diğer bilgi kaynaklarını doğrulamak ya da onlardan kuşkulananak konusunda fikir verir. Son olarak ise görüşmeler kütüphanelerde saklanabilecek özel koleksiyonlar oluşmasını sağlar.

Sözlü tarihin olumlu yanlarından biri çalışmayı yapanın veri elde etmek için birinci el kaynaklara ulaşmasını sağlamasıdır. Sözlü tarih çalışması yapılırken mümkün olduğunca olayları tecrübe eden orijinal kişilere ulaşmaya çalışılır. Bu da birinci elden bir

bakış açısı sağlar ve olayı yaşayan ve bunu yazıya dökene müdahaleyi minimize eder (McAdoo, 1980: 416). Sözlü tarih kanıtı farklı bir kaynaktan bakmayı sağladığı için şüphesiz geçmişin daha gerçekçi bir biçimde yeniden yapılandırılmasına yardımcı olur. Burada gerçeklik karmaşık ve çok yönlüdür. Bu nedenle sözlü tarih diğer kaynaklara göre bakış açılarının orijinal çeşitlilikte yeniden yaratılmasını sağlar (Thompson, 2003: 24). Sözlü tarih antropoloji, sosyoloji ve psikoloji gibi disiplinlerle bağ kurar ve böylelikle tarih için yeni engeller yaratmak yerine tarih ve insan deneyimlerine daha geniş bir bakış açısı arasındaki engelleri zayıflatır (Counce, 2001: 223). Sözlü tarih insanların etrafında yapılır. Yaşamı tarihin içine sokar. Tarihin odağını değiştirir, alanını genişletir. Tarih yazımında tarihi yapan ve yaşayan insanları merkezi bir konuma yerleştirir. Sadece liderler arasından değil bilinmeyen insan çoğunluğundan da kahramanlar çıkarır. Sözlü tarih insanı daha demokratik ve katılımlı bir tarihe, devlet dışı ve sivil bir tarihin kıyılarına taşır ve aşağıdakilerin sesinin dolaysız biçimde duyulmasına yardımcı olur (Danacıoğlu, 2001: 133; Thompson, 2003: 22, 28).

Sözlü tarih, öğretmenler ve öğrenciler; nesiller; eğitim kurumları, akademik ortamlar ve dış dünya arasındaki bariyerlerin yıkılmasına yardımcı olur. Sözlü tarih yaklaşımının işbirlikçi doğası tarih ve toplum arasındaki temel ilişkinin radikal biçimde sorgulanmasına yol açar. Sözlü tarihle tarihsel bilginin profesyonel tarihçi tarafından toplumdaki alınıp yorumlanması ve sunulması gerekliliğine duyulan inanç ortadan kalkmıştır. Böylelikle toplumun kendisine kendi tarihini yazabilme güveni de verilmiştir (Thompson, 2003: 22, 27). Sözlü tarih çalışmaları sadece tarihçilerin gerçekleştirebileceği çalışmalar değil tarihe ilgi duyan her insanın belli bir donanımla gerçekleştirebileceği çalışmalardır. Colman sözlü tarih yapmak için eğitilmiş bir tarihçi olmanın değil projenin amaçlarına uygun ve yeterli bir hazırlık yapmanın önemli olduğunu savunmuştur (Cutler, 1971: 190). Sözlü tarih ne araştırmacının ne de eğitiminin son çaresidir. Ancak bazı araştırmalar için vazgeçilmez bir kaynaktır. Sadece tarihçiler değil sosyologlar, ekonomistler ve sosyal bilimciler de sözlü tarihe değer vermektedirler. Çünkü uygun biçimde gerçekleştirildiğinde sözlü tarih hem sınıfta hem de arşivlerde var olan kaynaklara önemli bir katkıye sağlamaktadır.

Eğitim Açısından Sözlü Tarihin Değeri

Sözlü tarih eğitim araştırmaları ve eğitimin gerçekleştirilmesi açısından oldukça önemlidir. Sınıftaki gerçek dünya ve iyi eğitimli değerlendirmecilerin sundukları dünya arasında ciddi bir açık bulunmaktadır. Bu nedenle standart yaklaşımdan kopuşu sağlayacak araştırma yöntemlerine ilgi artmaktadır. Eğitim uygulayıcıları ve planlamacıları kendileri ve sınıf ortamı arasındaki açığı kapatmaya çalıştığı sürece de farklı kaynakların yardımına ihtiyaç duyulacaktır (McAdoo, 1980: 414, 420). Sözlü tarih teknikleri bu açıdan tüm okul sistemleri içinde geçerli bir ek araç olarak görülebilir ve eğitimsel araştırmalar ve değerlendirmeler için değerli veriler sağlar. Sözlü tarih sağladığı zengin veriler sayesinde standart araçlarla elde edilemeyecek bir iç görüyü sağladığı gibi elde edilen verilerin de geçerliliğini test etmeye yardımcı olur.

Öğrencilerde merak ve ilgi uyandırırorsa tarih eğitiminin amaçları daha kolay biçimde gerçekleşecektir. Öğrencilerin tarihe yönelik ilgi ve merakları ise derslere aktif olarak katılmaları ve tarihle kendileri arasında bağ kurmalarıyla gerçekleşir. Bu noktada sözlü tarihin eğitim açısından birçok faydası bulunmaktadır. Sözlü tarih öğretmen ve öğrenci arasındaki tek yönlü bilgi akışını yıkar ve öğrenciyi eğitim sürecine dâhil eder. Sözlü tarih sınıfta interaktif bir öğrenme ortamı yaratır, eleştirel analizi teşvik eder, gruplar arası ilişkilerle ilgili anlayışı geliştirir (Hudson&Santora, 2003: 208; Poll, 1995: 148). Hudson&Santora (2003: 218)'ya göre öğretmenlerin öğrencileriyle karşılıklı öğrenmelerini sözlü tarih ve tarihsel araştırma yoluyla teşvik eden dört faktör şöyledir: İlki öğrencilerde tarihi ve tarihsel anlayışı neyin oluşturduğu konusunda gelişen duygulardır. İkincisi tarihsel olaylar oyununda birer aktör olarak birbirleri hakkında doğuştan gelen ilgi ve meraklarıdır. Üçüncüsü sözlü tarihleri kendilerinin toplamaya çalışmaları, sonuncusu ise sözlü tarih modüllerini planlama ve yerine getirmeyle ortaya çıkan hevestir.

Sözlü tarih öğrencilerin ulusal eğilimlerin kişilerin gündelik hayatlarına nasıl etki ettiğini anlamalarını, kişisel deneyimler ve ulusal olaylar arasında bağlantı kurmalarını, toplumdaki değişim ve gelişimi anlamalarını ve dünya hakkında derin anlayış geliştirmelerini sağlar. Sözlü tarih çalışmaları öğrencilerin orijinal sonuçlara ulaşmalarına katkıda bulunur. Ayrıca kişilerin geçmişlerinin dikkate değer olduğunu düşünmelerini sağlayarak bir yurttaş sorumluluğunu yerine getirmelerine yardımcı olur (Dillon, 2000: 602-603; Whitman, 2000: 477). Sözlü tarihin sağladığı yüz yüzelik diğer insanların yaşamlarına girmeyi sağlar. Görüşen ve görüşülen arasında ortaya çıkan benzerlikler bakış açılarındaki önyargıları azaltır. Böylelikle öğrencilerin empati yetilerini geliştirir (Poll, 1995: 146). Çocukların yetişkinlerden öğrendikleri toplumsal hiyerarşileri yok etmek ve sınıfı topluma doğru genişletmek için önemli bir imkan sağlar.

Sözlü tarih öğrencilerin tarihle kişisel bir bağ kurmalarını sağlar. Bu bağ öğrencilerin duygusal katılımını ve motive olmalarını sağlar ve başarılı çalışmalar yapmalarına yardımcı olur. Öğrenciler kendilerini görüştükları kişiyle özdeşleştirirler ve tarih onlar için uzak değil gerçek ve somut bir şey haline dönüşür. Ayrıca öğrenciler yaptıkları çalışmalarla ders kitaplarından edinemeyecekleri bilgilere de ulaşırlar. Sözlü tarih Long (1991: 310)'a göre "*farklı, ilginç ve kişisel*" bir çalışma ortamı yaratır.

Sözlü tarih çalışması öğrenciler için eğlencelidir çünkü onlara uygulama şansı verir ve öğrenciler bir tarihçi gibi sorumluluk alırlar. Bir anlamda öğrenciler tarih yapma olanağı elde ederler. Sözlü tarih tarihi yapan ve onun parçası olanlarla yani geçmişle insani bir bağ kurmalarını sağlar (Whitman, 2000: 470,477). Sözlü tarih çalışması yapan öğrenci tarihin riskli yönlerini görür ve bunun gerçeğe ulaşma girişiminden kaynaklandığını kavrar. Ayrıca yapılan sözlü tarih çalışmasıyla öğrenciler sözlü tarih kaynaklarının da diğer kaynaklar gibi farklı tür tarihsel kaynaklardan doğrulanması gerektiğini anlarlar. Tüm tarihsel kaynaklara eşit eleştirelilikle yaklaşılması gerektiğini öğrenmiş olurlar (Lehane&Goldman, 1977: 181; Whitman, 2000: 471).

Sözlü tarih çalışmaları teknik kazanımlar da sağlar. Öğrenciler uygun konuşmacıları

ve soruları seçmek, görüşülen kişilerin gerçekçiliğini test etmek, yazar olarak önyargılardan sıyrılmak, sadece görüşme verilerine dayalı bir tarihin sınırlılıklarından haberdar olmak, görüşmeyi yapan kişi ve tarihçi olarak çift yönlü bir rol almak, metodolojik sorunlarla başa çıkmak gibi konularda fikir sahibi olurlar (Ilisevich, 1972: 49-50; Poll, 1995: 146). Öğrenciler birer tarihçi gibi davranabilme ve araştırma yapabilme becerileri kazanırlar.

Sözlü tarih çalışmasının bir avantajı bu tür çalışmaların sadece tarih derslerinde değil diğer disiplinlerde de uygulanabilirliğini sağlayan yönleridir. Bunlar müfredata uygulama konusundaki esneklik, doğru yapıldığında geliştirdiği yetiler ve çoklu zekadır. Sözlü tarih Bradley ve NCSS standartlarına ulaşma konusunda da önemli katkılar sağlar (Whitman, 2000: 471). Ayrıca öğretilmeye çalışılan söz bilimsel stratejilerin gözden geçirilmesini sağlar. Öğrenciler öğrendikleri kurallarla ilgili esneklik duygusu kazanırlar ve bunu diğer söz bilimsel olgularda kullanmak için genelleme yapabilirler (Ede, 1977: 381).

Yukarıda da bahsedildiği gibi sözlü tarihin eğitim alanında sağlayacağı faydalar azımsanamayacak boyuttadır. Ancak derslerde kullanımı konusunda ders içeriği, ders saatleri, öğretmen niteliği gibi koşulların etkisini de göz önünde tutmak gereklidir. Tarih yazıcılığında ve öğretiminde önemli avantajlar sağlayan sözlü tarih yöntemi özellikle yazılı belgelerin az bulunduğu veya aydınlatmakta yetersiz kaldığı çağdaş tarihe (yakın dönemlere) yönelik araştırmalarda kullanılan bir yöntem olarak geliştirilmiştir. Ancak Türkiye’deki tarih öğretim programlarının yakın dönemi içeren konuları oldukça sınırlıdır. Dolayısıyla sözlü tarihin kullanım alanı da daralmaktadır.

Türkiye’de yenilenen ortaöğretim programı eskiye nazaran daha öğrenci merkezli bir yaklaşım hedeflemektedir. Bu nedenle sözlü tarih uygulamalarına daha açık bir görünüm sergilemektedir. Ancak programın hedeflediği yaklaşımın uygulamaya geçirilmesi için gereken kapsamlı düzenlemeler gerçekleştirilmemiştir. Bu açıdan en önemli nokta öğretmenlerin sınıftaki hareket alanının genişletilmesi, bir başka deyişle *öğretmen özerkliğinin* geliştirilmesi ve öğretim içeriğinin düzenlenmesidir. Oysa bu açıdan bakıldığında eski programlardaki anlayış büyük oranda sürdürülmektedir (Öztürk, 2009: 1). Özellikle 12. sınıf seçmeli “Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi” ve 11. sınıf “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” derslerinin içerik açısından sözlü tarih yönteminin uygulanmasına daha elverişli olduğu söylenebilir. Bu derslere ait yenilenen programlar incelendiğinde belli ünitelerin etkinlik örnekleri arasında az da olsa sözlü tarih etkinliklerine yer verilmiştir (<http://ttkb.meb.gov.tr>). Ancak buna rağmen bahsedilen eksiklikler nedeniyle pratik olarak sözlü tarih yönteminin derste kullanımı yaygınlaşmamaktadır. Sözlü tarihin öğretim açısından sunduğu fırsatlar göz önünde tutulmalı ve yaygın biçimde kullanımını engelleyen unsurlar ortadan kaldırılmaya çalışılmalıdır.

Sözlü Tarihin Eleştirildiği Noktalar

Mantel’e göre sözlü tarih geleneğinin sınırlılıkları konusunda yapılan tartışmalarda

dört görüş öne çıkmaktadır. İlk görüşün sahipleri sadece yazılı ve istatistiksel verilerle çalışırlar ve sözlü tarih onlara göre belge niteliği taşımaz. İkinci görüşün sahiplerine göre sözlü gelenek ancak yazılı kaynaklarla desteklendiğinde geçerli olur. İlk iki görüş halen etkisini gösteriyor da olsa daha ziyade yüzyılın ilk yarısındaki araştırmacıların görüşüdür. Üçüncü görüşe göre sözlü tarihle ulaşılan folklorik bilgi tarihin aynasıdır. Son görüşe göre ise sözlü tarihle elde edilen bilgiler tarihsel gerçeği yansıtır ve yazılı kaynaklar kadar geçerlidir (McAdoo, 1980: 417).

Yine sözlü tarihe yönelik başlıca eleştirilerden biri sözün güvenilirliği konusundadır (McAdoo, 1980: 416; Öztürkmen, 2002: 115). Yazılı kaynaklar sözlü kaynaklara göre daha güvenilir olarak algılanır. Bu ilk olarak Thukidides’de ifadesini bulan “*öznellik*” sorunudur ve insanların yaşarken ve anımsarken olay ve süreçlere kendi pencerelerinden bakmalarından dolayı sözlü ifadelerin “*meşru*” olamayacağı görüşüne dayanır. Ancak yazılı kaynaklar da esasında sözün yazıya geçirilmiş halidir. Tarihin yazılı veya sözlü bütün kaynakları aynı oranda güvenilirdir ve hepsine aynı oranda şüpheyle bakılmalıdır. Ayrıca yazılı kaynaklar daha kontrollü biçimde oluşturulur ve günün birinde okunacağı düşüncesiyle yanlı bir yaklaşım içerebilir. Oysa sözlü kaynaklar anında müdahale şansı vardır ve görüşülen kişinin ses tonu, mimikleri ve duraksamaları verdiği bilginin doğruluğu konusunda görüşmeciye fikir verir. Oysa yazılı kaynaklar sabittir ve doğruluklarını test etmek için tarihinin diğer kaynaklardan karşılaştırma yapmaktan başka çaresi yoktur (Danacıoğlu, 2001: 135).

Bir diğer nokta da sözlü tarihin değişkenliğidir. Bu görüşe sahip olanlar yazılı kaynakların değişmez olduğunu savunurlar. Buna karşın insanların neyi nasıl hatırladıkları olayın üstünden geçen zamana, algılama biçimlerine, kişiliğe ve son olarak da görüşme sürecinin nasıl gerçekleştiğine bağlıdır. Ayrıca insan belleği piramidal bir yapıdadır ve tepeden aşınmaya başlar. Yaşlı insanlar eskiyi yakın geçmişten daha net hatırlarlar (Danacıoğlu, 2001: 135).

Yine de insan belleğinde her zaman bazı konularda yanlışlamalar söz konusudur. Bazı bilgiler unutulabilir, tarihler yanlış hatırlanabilir, bazı olaylar abartılabilir. Ayrıca görüşülen kişi bazı konularda taraf tutabilir ya da önyargılı olabilir. Bunlar sözlü tarihçi tarafından daima göz önünde tutulmalı ve ona göre değerlendirme yapılmalıdır. Aslında bu eleştiri yazılı kaynaklar için de geçerlidir. Metni yazıya alan kişi de benzer yanlışlara ya da önyargılara sahip olabilir. Hatta bu noktada sözlü tarih daha avantajlı sayılabilir. Çünkü aynı konuyla ilgili birçok kişiyle görüşülerek bilgilerin doğruluğu test edilebilir.

Bunun yanı sıra sözlü tarih çalışmaları teknik bazı sorunlara yol açabilir. Örneğin kayıt cihazı vb. malzemenin kullanımıyla ilgili sorun yaşanabilir. Araştırmacının görüşme yöntemine hâkim olmaması ve yeterince hazırlık yapmaması da bazı sorunlara yol açabilir. Bunları ortadan kaldırmak için iyi bir planlama ve uygulama gereklidir. Görüşme yapan kişiler dikkatle seçilmeli ve eğitilmelidirler. Ayrıca birincil ve ikincil kaynakları kullanmaya hazır ve donanımlı olmalıdırlar. Görüşmeci ne zaman soru soracağını, anlatıcıya ne oranda müdahale edeceğini biliyor olmalıdır. Ayrıca görüşme için seçilen

kişilerin grubu temsil edebilirliği de önemli bir noktadır ve seçimi iyi yapılmalıdır. Bununla birlikte kaydın deşifresi oldukça zaman alıcı bir aşamadır. Araştırmayı yapan kişi ile transkripsiyonu yapan kişi farklı olabilir. Bu durumda araştırmacı anlatının tamamının çözümlenmesini istemezse çözümlmeyi yapan kişi kendi takdiriyle bazı bölümleri atabilir (Cutler, 1971: 189). Dolayısıyla çözümlenme aşamasında yaşanabilecek sorunları da dikkate almak gereklidir. Ancak bilgi teknolojisindeki gelişmeler bu aksaklıkların aşılması konusunda sözlü tarih yöntemine başvurmak durumunda kalan araştırmacılar için oldukça büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Henüz çok yaygınlaşmamış da olsa bir ses kaydını, kayıt süresinin yaklaşık olarak iki katı bir sürede yazıya dönüştüren programlar geliştirilmiştir. Bu gibi teknolojik gelişmeler tarihçiler için de oldukça büyük avantajlar sağlamaktadır.

Bununun yanı sıra görüşülen kişinin tavrı da önemlidir. Görüşülenler, görüşmenin bitiminde transkripsiyonun yapılmasının ardından metni okuyup imzalamalıdır. Bilgilerin kullanımı buna bağlıdır. Görüşülen kişi transkriptlerin ve bant kayıtlarının kullanımını kısıtlama hakkına sahiptir. Bant kayıtlarının saklanmasına izin vermeyebilirler. Ya da ses tonları veya sentaks nedeniyle kayıtların silinmesini isteyebilirler. Bu kişiler metinden alıntı yapılacağından kendilerinden izin alma zorunluluğu da getirebilirler (Cutler, 1971: 190). Sözlü tarih görüşmesinden elde edilen sonuç biraz da görüşmenin iyi analiz edilebilmesine bağlıdır. Konuyla ilgili teorik bilginin eksikliği ve tarihle ilgili metodolojik bilgi eksikliği çalışmanın amaç ve anlamdan yoksun boş bir çabaya dönüşmesine neden olabilir (Grele, 2003: 42).

David J. Fox tarihsel veri kaynaklarını değerlendirme konusunda iki yol gösterir. İlk olarak kaynağın itibarı değerlendirilmelidir. İkinci yol ise bilginin kendisi, içsel ve dışsal tutarlılık değerlendirilmelidir (McAdoo, 1980: 417). Sözlü tarih yaklaşımının kabul edilebilir olması için veri toplama aşamasında üç koşul gerçekleşmelidir. İlk olarak aynı görüş iki bağımsız ve birbirleriyle ilgisiz kaynaktan elde edilmiş olmalıdır. İkincisi çeşitli kaynakların bulunduğu durumlarda bunlardan biri mutlaka olaya direkt dâhil olmuş bağımsız bir birincil kaynak olmalıdır. Son olarak ise aksi düşüncüyü yansıtan ve destekleyen tutarlı bir kaynağın mevcut olmaması durumudur. Sözlü tarih kullanımının geçerliliği konusundaki farklı teorilerin kabul edilebilirliği konusunda kör yargılarda bulunmamak gerekir. Her değerlendirme bir referans çerçevesi içinde kaydedilen tarihsel geleneğin toplum tarafından yapılandırıldığı bilincine dayanmalıdır (McAdoo, 1980: 418).

Bir diğer konu sözlü tarih kültürel miras endüstrisinin cazibesine maruz kalmasıdır. Bu açıdan geçmişin daima hoş olması ya da en azından bundan zevk alınması gözetilir. Counce (2001: 225) bu durumu epey mesafe kat edip cam bir tavana çarpmak olarak nitelendirir. Çünkü bu beklenti nesnellik ve gerçeklikten fedakârlık etme anlamına gelir ve sözlü tarihin ikincil bir statüye yerleştirilmesi riskini yaratır.

Eğitim açısından bakıldığında ise sözlü tarihin eleştirildiği noktalardan biri çok fazla zaman ve enerji harcanmasını gerektirmesidir. Ayrıca öğrencilerin sözlü tarih yapma

konusundaki yetersizlik, isteksizlik ve motivasyon eksiklikleri de sorun yaratabilir. Bu noktada öğretmenin bilgisi ve öğrenciyi yönlendirebilmesi ve yeterli ve doğru biçimde yapılan hazırlıklar yaşanacak aksaklıkların ortadan kaldırılmasına yardımcı olur.

Sözlü Tarih Çalışmalarında Yöntem

Sözlü tarih çalışmalarında izlenen yöntem çalışmanın etkili biçimde sonuçlanması açısından çok önemlidir. Yerel tarih çalışmalarında sözlü tarih yöntemi kullanılacaksa öncelikle seçilen bölgedeki yaşlı fakat uzun söyleşiler yürütebilecek kadar sağlıklı insanlarla görüşmeler yapılarak işe başlanabilir. Bu kişilerin yaşam öyküleriyle ilgili anlatımları o yerin sosyal yaşamıyla ilgili önemli bilgiler verir. Böylelikle o dönemden günümüze ulaşmayan maddi kültür öğeleriyle ilgili de fikir edinilmiş olur (Öztürkmen,1998: 15). Çalışmada ilk olarak kesin ve makul bir problem tanımlaması yapılmalıdır. Bir kaynağın kullanılabilirliği onda neyin arandığına ve ona hangi soruların yanıtları için bakıldığına bağlıdır (Grele, 2003: 41). Sözlü tarih görüşmelerine başlanmadan önce yapılması gereken en önemli şeylerden biri de konu ile ilgili alan yazın taraması yapmak ve var olan yazılı kaynaklardan bilgi edinmektir.

Görüşmeden önce görüşülecek kişi hakkında mümkün olduğunca çok şey bilmek gerekir. Ayrıca görüşmeye randevulu gitmeli görüşmeci için en uygun zaman ve mekân tercih edilmelidir. Görüşme öncesi görüşülecek temaların listesi hazır olmalı hatta kısaltılmış bir tema metni hazırlanmalıdır. Kısaltılmış bir tema metni görüşmeciye de verilebilir. Bunun yanı sıra kayıt cihazıyla ilgili her türlü kontrol yapılmış olmalıdır. Sözlü tarihte önerilen, grup yerine teke tek görüşmedir. Grupla görüşme yapılacaksa bile öncelikle teke tek bir görüşme yapılmalı sonra grup görüşmesine geçilmelidir. Görüşmede ilk olarak kısa bir özgeçmiş bilgisi alınmalıdır. Görüşme sırasında araştırmacının anlatıcıyla kuracağı göz teması da çok önemlidir (Danacıoğlu, 2001:138).

Sözlü tarih görüşmelerinde görüşme süresi de önemlidir. Görüşmeler bir-iki saatlik zaman dilimini geçmemeli ve kişiyi yormamalıdır. Gerekteğinde aynı kişiyle birden fazla kez görüşme yapılabilir. Görüşmelerde sorulan soruların niteliği de önemlidir. Sorular açık uçlu olmalı yani soru soran olabildiğince az konuşurken sorularla görüşüleni uzun anlatılara yönlendirebilmelidir. Anlatıcı belli oranda yönlendirilmeli, olayların seçimi ve kurgusu kendisine bırakılmalıdır. Böylelikle anlatıcının bakış açısını ortaya koymak mümkün olacaktır. Görüşmenin ardından araştırmacı görüşmeyle ilgili kendi gözlemlerini kaydetmeli, mümkünse anlatılar mekân, eşya ve fotoğraf analizleriyle desteklenerek çok boyutlu olarak yorumlanmalıdır. Bunun ardından görüşme tümüyle yazıya aktarılmalı, anlatıcıya okutularak kamusal kullanımı için yazılı onay alınmalıdır. Son aşamada ise metnin analizi ve yorumlanması gelir ki bu da en önemli aşamalardan biridir (Öztürkmen, 2000: 117). Sözlü tarihte bahsi geçen sıradan ve günlük olaylar esasen büyük bir çoğunluğun hikâyesidir ve tarihçinin dikkatini çekmesi gereken de sıra dışı olandan çok tipik olandır (Counce, 2001: 23). Çok miktardaki karmaşık ham veri tartılıp, iyi organize ve analiz edilemezse raporlama da mümkün olmayacaktır. Sözlü verilerde hipotez üreten ve hipotezleri test eden bir yaklaşım kullanılmalıdır. Diğer metodolojik yak-

laşımardaki test edilmiş hipotezler de kullanılabilir (McAadoo, 1980: 420). Görüşmenin ardından transkripsiyon aşamasında önerilen yaklaşım görüşmenin bütün duraksamalar, aksan ve dış seslerle birlikte deşifre edilerek arşivlenmesidir (Danacıoğlu, 2001:140).

Sınıfta Sözlü Tarih Çalışması Yaparken Dikkat Edilmesi Gerekenler

Okullarda yapılacak sözlü tarih çalışmalarında öğretmenlerin yapması gereken en önemli şeylerden biri öğrencilere malzemeye eleştirel bakılması gerektiğini ve delillerin doğruluğunu değerlendirmenin gerekliliğini anlatmaktır (Hagopian, 2000: 595; Whitman, 2000: 471). Öğrenciler sözlü tarih çalışması yaparken sadece görüşmeye odaklanmamalı seçtikleri konuyla ilgili ikincil kaynaklardan bilgi edinmeleri sağlanmalıdır (Dillon, 2000: 603). Okullarda yapılacak sözlü tarih çalışmalarında öğretmen öğrencilerin yaşlarını ve eğilimlerini dikkate almalıdır. Ebner (1976: 199)'a göre sözlü tarih çalışmaları ileri yaşlardaki öğrencilerle yapıldığında daha etkili sonuç vermekte ve daha doyurucu sonuçlar doğurmaktadır.

Öğrencilerin projeyi gerçekleştirme konusundaki sorunlarını çözmek için bazı ders saatleri ayrılmalı ve çalışmanın her aşamasında öğrenciye rehberlik edilmelidir. Öğrencilerin seçtikleri konuyla ilgili yapacakları ikincil kaynak araştırmalarında da onlara yol gösterilmelidir. Metnin yazılması aşaması için nasıl dipnot ve referans listeleri oluşturacakları anlatılmalıdır (Poll, 1995: 146-148). Öğrencilere daha önce yapılmış sözlü tarih çalışmalarından örnekler göstermek de onlar için yol gösterici olabilir.

Sınıfta yapılacak sözlü tarih çalışmalarında öğrenciler önceden haberdar edilmeli ve zaman tablosu oluşturulmalıdır. Çalışmaya başlanmadan temel görüşme teknikleri öğrencilere anlatılmalıdır. Öğrenciler ilk olarak yaşadıkları yerdeki deneyimli insanlara ulaşmaya çalışabilirler. İyi bildikleri insanlarla görüşme yapmaya yönlendirilmeleri olumlu olabilir. Çalışmanın değerlendirme aşaması oldukça önemli bir aşamadır. Bunu doğru biçimde yapabilmek için öğrencilerden görüşmelerinin hem bant kayıtlarını hem de yazılı metinlerini istemek faydalı olur. Böylelikle görüşmenin işleyişi, transkripsiyonu, metni amaçlarına uygun yazıp yazmadıkları değerlendirilebilir (Ede, 1977: 381,382).

Fonsino (1980: 239-240) sınıfta sözlü tarih çalışması yapmayı planlayan bir öğretmenin bazı sorumlulukları olduğundan bahseder. Çalışma sonunda öğretmen bir değerlendirme yapmak ve not vermek durumundadır. Bu konuda verilen kararların somut bir açıklaması mutlaka bulunmalıdır. Değerlendirme süreci muhakkak standardize edilmeli, öğrenci bu kriterlerden haberdar edilmelidir. Yazarın görüşmeler konusunda kendi değerlendirmeleri için oluşturduğu kriterler örnek olarak şöyledir: Öğretmen öncelikle çalışmanın başlığı ve odak noktasını inceler. Ardından kasetin uygun biçimde tasnif edilip edilemediğine bakar. Kaydın girişinde dinleyici için temel bir bilgi olup olmadığını değerlendirir. Soru sorarken görüşülene yönlendiren sorular sorulup sorulmadığını ve önyargılı yorumların yapılıp yapılmadığını inceler. Görüşmenin genel stilini değerlendirir (örneğin aceleci bir yaklaşım anlatıcının bazı bilgileri atlamasına neden olabilir). Ardından bant kaydının dinlenebilirlik niteliğini değerlendirir (örneğin fonda kaydın

kalitesini etkileyecek yüksek sesler var mı?). Son olarak görüşmenin tarihsel değerine yönelik bir değerlendirme yapar (örneğin görüşülen yetersiz bilgi verse de öğrenci mekanik olarak yeterli bir görüşme yapmış olabilir ya da tam tersi bir durum ortaya çıkmış olabilir). Fonsino (1980: 240,242) öğrencinin verdiği yazılı metnin değerlendirilmesinde ise metnin okunabilirliği, formu (örneğin kapak var mı ya da metinden bilgiye kolay ulaşıyor mu?), görüşülen kişiden yazılı izin alınıp alınmadığı (diğer insanların kullanımına uygun olup olmaması açısından) şeklinde üç ölçütü dikkate almaktadır.

Çalışmanın sonunda öğrencilerin deneyimlerini sınıf ortamında paylaşımlarının sağlanması faydalı olacaktır. Projelerini daha başka ortamlarda diğer insanlarla paylaşımları da (web üzerinden ya da sunum yaparak) yaptıkları işin değerli olduğunu hissetmeleri ve daha sonraki çalışmalara istekli olmaları konusunda etkili olabilir.

2. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada sözlü tarih, tanımı, tarihsel gelişimi, uygulama boyutları, tarih yazıcılığına ve öğretimine olan katkıları açısından değerlendirilmiştir. Sözlü tarih belirli bir dönemde yaşanmış olaylara tanıklık eden kişilerin anılarını görüşme yoluyla sistematik bir biçimde kayda geçirmek şeklinde gerçekleşen bir tarihsel araştırma yöntemidir. Sözlü tarihle tarihin insani boyutu ön plana çıkarılmış olur. Yazılı kaynaklarda genellikle yer almayan sıradan insanların deneyimleri gözler önüne serilir. Çünkü yazılı kaynaklar devlet ve toplumun bireyleri arasındaki ilişkiye odaklıdır ve belirli bir kesim hakkındaki bilgiyi yansıtır. Bu açıdan sözlü tarih var olan tarih geleneğinin sorgulanmasını sağlamış ve tarihin kapsamının genişlemesine yardımcı olmuştur. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında başta İngiltere olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde sözlü tarihe yönelik ilgide bir artış yaşanmıştır. Türkiye’de ise sözlü tarihin tarih araştırmalarında teknik anlamda kullanımı 90’lı yılları bulmuştur. Günümüzde gerek akademik araştırmalarda gerekse öğretimde sözlü tarihe karşı gittikçe artan bir ilgi gözlenmektedir.

Farklı bakış açılarına ve uygulamasıyla ilgili aksaklıklara bağlı olarak sözlü tarih zaman zaman eleştirilere maruz kalmaktadır. Kuşkusuz sözlü tarih tarihsel bilgiye ulaşma ve onu işleme yöntemi olarak tek seçenek değildir. Ancak bazı konularda özellikle de yazılı belgelerin yetersiz kaldığı durumlarda derinlemesine bilgi edinmenin tek yolu sözlü tarih olabilir. Ayrıca hakkında çok sayıda yazılı kaynağın bulunduğu konularda da farklı boyutta bilgi edinmek için araştırmacılara olanak tanır. Bunun yanı sıra sözlü tarih sadece tarihçilik açısından değil ekonomiden sosyolojiye birçok farklı disiplin için de araştırma imkanları yaratır.

Doğru ve uygun biçimde gerçekleştirilen sözlü tarih araştırmalarının sağlayacağı zengin veriler araştırmacılara daima cazip gelecektir. Ayrıca tarih eğitimi açısından sözlü tarihin öğretme ve öğrenme sürecine sağladığı katkılar da göz ardı edilemez. Sözlü tarih sınıf içinde öğrenme ortamını zenginleştirerek öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşimi artırır ve öğrenciler için tarihi daha ilginç, zevkli ve dikkat çekici hale getirir. Ayrıca öğrencilerin toplumla ilgili derinlemesine bir anlayış geliştirerek ulusal ölçekteki

olayları anlamalarına da yardımcı olur. Bunun yanı sıra birer tarihçi sorumluluğu alan öğrenciler tarihle kişisel bir bağ kurarlar ve tarih yazma konusunda fikir sahibi olurlar. Sözlü tarih çalışmaları eleştirel düşünme, empati, araştırma, analiz yapma ve yazma becerilerinin gelişimine de katkı sağlar. Tüm bu getiriler dikkate alınarak çalışmanın sonucunda şu önerilere yer verilebilir:

1. Türkiye’de sözlü tarihin yöntem ve uygulaması ile ilgili olarak kuramsal ve uygulama boyutunda yapılan çalışmaların artması sözlü tarihin araştırma ve öğretim açısından gelişiminde faydalı olacaktır.

2. Sözlü tarihin farklı alanlarda uygulanabilirlik potansiyeli disiplinler arası çalışmaların yaygınlaştırılması açısından değerlendirilmelidir.

3. Toplumda yaşayan her bireyin kendi geçmişine olan merakı göz önünde bulundurularak amatör tarihçiler için sözlü tarih yöntemini kullanarak çalışma yapabilecekleri sosyal ortamlar yaratılabilir.

4. Her düzeyde ve her tür programda uygulama olanağı sunan sözlü tarihin bu değeri eğitimciler tarafından her zaman göz önünde tutulmalı ve eğitim ortamlarında kullanımı desteklenmelidir.

5. Yenilenen ders programlarında öneri olarak sunulan sözlü tarih etkinliklerinin derslerde yaygın biçimde kullanımını sınırlayan zamansal, finansal ve idari sorunların çözümlenmesi için proje ve önerilerin geliştirilmesi ve uygulanabilirliği sağlanmalıdır.

6. Öğretmenler sınıf ortamında sözlü tarih yöntemini kullanma konusunda gerekli bilgi birikimine sahip olmaları için hizmet içi eğitim süreçlerinden geçirilmelidir.

3. Kaynakça

1. Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
2. Counce, S. (2001). *Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi*. B. Bülent Can, Alper Yalçinkaya (Çev.). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
3. Crabtree, C. (1989). Improving History in the Schools. *Educational Leadership*, 47 (3), 25-28.
4. Cutler III, W.W. (1971). Oral History: Its Nature and Uses for Educational History. *History of Education Quarterly*, 11 (2), 184-194.
5. Danacıoğlu, E. (2001). *Geçmişin İzleri: Yanbaşımızdaki Tarih İçin Bir Kılavuz*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
6. Demircioğlu, İ.H. (2007). *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*. Ankara: Anı.
7. Dillon, P. (2000). Teaching the Past through Oral History. *The Journal of American History*, 87 (2), 602-605.
8. Dunaway, D.K., Baum, W.K. (Ed.) (1996). *Oral History: An Interdisciplinary Anthology*. Walnut Creek: AltaMira.

9. Ebner, M.H. (1976). Students as Oral Historians. *The History Teacher*, 9 (2), 196-201.
10. Ede, L.S. (1977). Oral History: One Way out of the Slough of Despond. *College Composition and Communication*, 28 (4), 380-382.
11. Epstein, T. (2003). Review: The Past, Present, and Future of Research on History Education. *Educational Researcher*, 32 (4), 29-32.
12. Fink, L. (2001). New Tidings for History Education, or Lessons We Should Have Learned by Now. *The History Teacher*, (34 (2), 235-242.
13. Fonsino, F.J. (1980). Criteria for Evaluating Oral History Interviews. *The History Teacher*, 13 (2), 239-243.
14. Grele, R.J. (2003). Movement Without Aim: Methodological and Theoretical Problems in Oral History. Robert Perks ve Alistair Thomson (Ed.), *The Oral History Reader* içinde (s. 38-52). Londra: Routledge.
15. Hagopian, P. (2000). Voices from Vietnam: Veterans' Oral Histories in the Classroom. *The Journal of American History*, 87 (2), 593-601.
16. Hudson, L.E., Santora, E.D. (2003). Oral History: An Inclusive Highway to the Past. *The History Teacher*, 36 (2), 206-220.
17. Illisevich, R.D. (1972). Oral History in Undergraduate Research. *The History Teacher*, 6 (1), 47-50.
18. Lehane, S., Goldman, R. (1977). Oral History: Research and Teaching Tool for Educators. *The Elementary School Journal*, 77 (39), 173-181.
19. Long, R.D. (1991). The Personal Dimension in Doing Oral History. *The History Teacher*, 24 (3), 307-312.
20. McAdoo, H. (1980). Oral History as a Primary Resource in Educational Research. *The Journal of Negro Education*, 49 (4), 414-422.
21. Öztürk, İ.H. (2009). *Yeni Ortaöğretim Tarih Programları Üzerine Eleştirel Bir İnceleme*. The First International Congress of Educational Research, (1-3 Mayıs 2009), Çanakkale.
22. Öztürkmen, A. (1998). Sözlü Tarihin Yerel Tarih Araştırmalarına Katkısı. *Yerel Tarih*, 1(1), 12-15.
23. Öztürkmen, A. (2002). Sözlü Tarih: Yeni Bir Disiplin Cazibesi. *Toplum ve Bilim*, 91, 115-121.
24. Poll, C. (1995). More than Reading Books: Using Oral Histories in Courses in Race and Ethnic Relations. *Teaching Sociology*, 23 (2), 145-149.
25. Portelli, A. (2003). What Makes Oral History Different. Robert Perks ve Alistair Thomson (Ed.), *The Oral History Reader* içinde (s. 63-74). Londra: Routledge.
26. Safran, M., Ata, B. (1998). Okul Dışı Tarih Öğretimi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 87-94.
27. Somersan, S. (1998). Sözlü Tarih, Araştırmacılık ve Tarih Yazımına Katılım. Salih Özbaran (Haz.), *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları* içinde (s.381-392). İzmir: Dokuz Eylül.
28. Thompson, P. (1999). *Geçmişin Sesi: Sözlü Tarih*. Şehnaz Layikel (Çev.). İstanbul: Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
29. Thompson, P. (2003) The Voice of the Past: Oral History. Robert Perks ve Alistair Thomson (Ed.), *The Oral History Reader* içinde (s. 21-28). Londra: Routledge.
30. Whitman, G. (2000). Teaching Students How to Be Historians: An Oral History Project for the Secondary School Classroom. *The History Teacher*, 33 (4), 469-481.
31. <http://ttkb.meb.gov.tr/program.aspx>

EXTENDEN ABSTRACT

The Aim and Importance of the Research: Oral history is a research method that provides important data, perspectives and application opportunities for history writing and teaching. Oral history happens in a form of recording systematically the memories of the people that witness the real events in a specific period. In this research, the explanation of the definition of oral history, its historical bases, importance and evaluation of its usability as a method has been aimed. The study has importance for it shows oral history's way of perception in the past and today which takes attention gradually both in our country and in the World. Furthermore, the importance that oral history has for historiography, history teaching and the society has been evaluated. Besides this, the information given related to the method for the application of oral history has importance to show the way to the researchers who will want to do these kind of studies in academic, social and educational environments. This study has importance from the point of evaluation of the research and application potential of the oral history and the propositions submitted in this topic.

Method: Document research and content analysis methods have been used in the research. The related local and foreign field literature research has been done by document analysis method and reached relevant information for its usage in oral history and education. Content analysis is a technique that is applied to determine the existency of the specific words or concepts in a cluster that consists of text or texts (Büyükoztürk, et al., 2008: 253). In this research, current history teaching programs and course books have been studied by content analysis method to reach information about the usage of oral history in educational environments in Turkey.

Findings and Comments: The link between "statement" and "history" basically goes back to first times history writing started. However, the ways of statement and history separated from one another together with the effort of history to prove itself as a discipline in 19th century. In this period while written sources gained importance, the oral history has been postponed. Oral history that had been out of the agenda of the historians for a long time, became the method that researchers applied as a rich research and data source especially after the World War II.

For the forms of perception towards the source of information are different in Turkey, oral history has generally been out of the agenda of researchers. The attraction of oral history in social and scientific sense happened in 1990s. In recent years, the importance given to the individualization increased with the effect of globalization and post-modernism in Turkey as in many places of the World and this caused the oral history that is based on individual witnessing to gain importance in academic and education environments.

The returns that oral history provide are notable under its social and educational aspect. Oral history takes the person and life into the history by expanding the focus

and field of history. The people that come from inside the society and ordinary people become important as the actors of the history. Thus, more democratic and participative history understanding exists. Besides this, the barriers come down between the academic environments and outer World with the help of oral history. Otherwise, oral history makes it easy to realize history education's targets by increasing the students' curiosity and interests to the lessons. Moreover, it creates a collaborative learning environment by increasing the interaction between the student and teacher. The students that get in the activities of research, interview and writing take the responsibility of a historian by making an individual association with the history. The students have also some technical earnings in topics such as making research, gaining data, interpreting these and drawing results.

In spite of its all these earnings, the usage of oral history in history teaching remains limited in Turkey. The usage of oral history in lessons remain limited for the reasons such as the density of the lesson content, limitations for the lesson hours and information deficiency of teachers. Oral history takes place only as a sample activity and numerically limited in rearranged teaching programs. Oral history is a research method that shows the way of modern times as a matter of its source. These topics are very limited in the content of the history teaching programs in Turkey. For this reason, application environment for oral history studies provide very narrow outlook.

Result and Suggestions: Oral history is research a method that provide important data both in history and researches that will be done in many fields. Especially after the World War II the interest in oral history increased in England first and in many countries of the World. However, oral history faces some criticisms resulting from the form of its perception and interruptions in the application. But, oral history studies can be very rich data source for educational and academic environments if they are done with correct methods. Moreover, oral history provides research opportunities for many different disciplines ranging from history to sociology, from education to economy. This potential of the oral history should be evaluated in expanding the interdisciplinary studies. Increasing the studies numerically done in the theoretical and application dimension in Turkey by taking the earnings the oral history will bring in academic environments into consideration will be useful. Moreover, the earnings it will bring from point of the society should be taken into consideration and social environments that amateur historians will participate in oral history studies should be created by regarding their interests for their own pasts. As another important topic, the potential the oral history carries from point of the history education should be evaluated and steps should be taken to solve time, administrative, financial factors that limit its usage in classroom. Teaching programs and lesson contents should be enriched in this way and it should be provided for teachers to have necessary information capacity to use the oral history method effectively.